

է կոմս Լօրիս-Մէլիքովի Ներսէսին գրած նամակը, նա ուրեմն ասելով թէ ժամը մօտ է երբ օսմանեան հայերը բոլորովին կազատվեն օսմանեան լուծից, դրանով հասկացել է որ ամբողջ Հայաստանը միացրած կը լինի Ռուսաստանի հետ, ինչպէս և հաղորդել էին մի քանի շաբաթ առաջ թէ ռուս և թէ օտար լրագիրները:

ԱՆԳԼԻՍ

Լօնդոնի տուած տարեկան սովորական ճաշի ժամանակ Գլադստօն մի ճառ արտասանեց, որով ընդհանուր հայեացք գցեց կառավարութեան անցեալ տարվայ քաղաքականութեան վրա և յայտնեց իր կարծիքները Անգլիայի ընթացող ներքին և արտաքին գործերի մասին: Նա ցաւակցութիւն յայտնեց մի քանի ղեկավարի առիթով, որոնք ստորագրում են պարլամենտի արժանաւորութիւնը: Այդ ակնարկութիւնները վերաբերում էին իրլանդական պատգամաւորների գործունէութեանը և պահպանողականների անհամբերողութեանը: Բրէզզի վերաբերութեամբ: Գլադստօն յանդիմանեց պահպանողականներին, որ նրանք ժողովրդական օրինաւոր ներկայացուցչին արգելեցին մտնել պարլամենտը, պատճառ բերելով նրա կրօնական համոզմունքների կասկածաւոր լինելը: Ամենքը կը նկատեն նոյնպէս և այն, որ Գլադստօն թիւրքաց կառավարութիւնը բռնաւոր և ճշնող անուանեց և նկատեց, թէ Անգլիայի օգնութեամբ Թէսսալիան և Էպիրոսը ազատված են թիւրքաց ձնշումից: Անգլիայի այժմեան յարաբերութիւնները Թիւրքիայի հետ բարեկամական են և Գլադստօնի յայտնութիւնը թիւրքաց կառավարութեան բռնակալութեան մասին երեւի փոթորիկ կը բարձրացնի թիւրքաց քաղաքական շրջանների մէջ: Առհասարակ Գլադստօն չէ ծածկում իր կարծիքները օտար կառավարութիւնների գործողութիւնների մասին և հարկաւոր ժամանակ յայտնում է նրանց հրապարա-

կապէս, ուշադրութիւն չը դարձնելով դիպլոմատիական սովորութիւնների վրա: Մի տարի ու կէս սրանից առաջ, երբ Գլադստօն ընտրութիւնների ժամանակ յայտնեց Բիկօնֆիլդին, այնպիսի խստութեամբ խօսեց Աւստրիայի դէմ, որ նոր միւստարութիւն կազմելուց յետոյ նա ստիպված եղաւ պաշտօնապէս ներողութիւն խնդրել աւստրիական կառավարութիւնից սովորական քաղաքական բարեկամութիւնը պահպանելու համար: Այս անգամ Գլադստօնի յայտնած կարծիքը թիւրքաց կառավարութեան բռնաւորութեան մասին բոլորովին այլ նշանակութիւն ունի, որովհետեւ այդ խօսքերը դիմաւոր են արտասանված:

Օգոստոսի 3-ին Բրէզզի կուսակիցները մի ժողով կազմեցին, ուր Բրէզզի ճառախօսեց: Նա նկարագրեց այն տրիւնը անցքը, որի հետեանքը նրա արտաքին էր պարլամենտից: Բրէզզի պատմութիւնը ոչինչով չէ ցանազանվում լրագրական յօդուածներէ: Բրէզզի գտնագտնում էր, որ նրան կոպտութեամբ դուրս արին պարլամենտից փոխանակ նրան բանտարկելու սպիկներն չը հնազանդվելու համար, ինչպէս օրէնքը պահանջում է: Նա հաստատեց իր ասածը, որ, եթէ կամենայ, նրա շուրջ մի միլիոն մարդիկ կը հաւաքվին Բայց մի և նոյն ժամանակ խորհուրդ տուց իր բարեկամներին չափաւոր լինել և ասաց, որ բռնութիւնը յեղափոխական նշանակութիւն կունենայ, իսկ նա յեղափոխութիւն չէ ցանկանում: Գլադստօն թէ պէտ չափազանց յարգում է իւրի ազատութիւնը, բայց վճռել է կատարել պարլամենտի ցանկութիւնը Բրէզզի վերաբերութեամբ:

Բօբիների հետ զաշնագրութիւնը արգէն ստորագրված է: Տրետորիայի մէջ կայացաւ տեղական առաջնորդների մի մեծ ժողով, որին մասնակցում էին անգլիական մասնաժողովի անդամները և բօբիները: Ժողովի ժամանակ յայտնվեցաւ անգլիական կառավարութեան դիտաւորութիւնները Տրանս-

վալի մասին: Տեղացիներին թոյլ չը տուին խօսել: Առաջնորդների շատերը բողոքեցին այդ անարդարութեան դէմ: Նրանք ասանում, որ տեղացիները չեն ձանաչում բօբիների գերիշխանութիւնը և որ հարկաւոր ղեկավարում նրանք պատրաստ են գէնքը ձեռքին պաշտպանել իրանց իրաւունքները: Անգլիայի մէջ Տրանսվալի գործերը շարունակ զրադեցնում են անգլիական հասարակական կարծիքին: Մի քանի անգամ ժողովներ են կայացել, որոնց ժամանակ բողոք է յայտնվել անգլիական կառավարութեան քաղաքականութեան դէմ բօբիների վերաբերութեամբ: Ժողովի ժամանակ ճառախօսեցին մէկը ասաց, որ բօբիները միայն մասամբ քաղաքակրթված են, որ նրանք գուրկ են գիտութիւնից և բնական խելքից և որ Անգլիայի տիրապետութիւնը բօբիների համար շահաւէտ է: Ասում են, որ բօբիների մէջ ստրկութիւնը տարածված է: Նրանք որոշում են զրացի ցեղերին և նրանց ծախում են: Այդ ժողովների ժամանակ կառավարութեան քաղաքականութիւնը պախարակեցաւ:

Լօնդոնի մէջ օգոստոսի 3-ին բացված բժշկական կոնգրեսին չեն մասնակցում բժիշկի կոնայք, միւնչդեռ դրանից առաջ եղած փեց կոնգրեսներին նրանք մասնակցել են և նրանց իրաւունքները սահմանափակված չեն եղել: Մօտ 40 բժիշկ կանայք բողոքեցին նրանց իրաւունքները այս անգամ սահմանափակելու համար:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

«Germania» լրագիրը կարծում է որ այն տեսակցութիւնը որ կայանալու է Միւնխենի մէջ աւստրիական կայսրի, բաւարական, սախսոնական և վիւրտեմբերգիական թագաւորների մէջ՝ նպատակ ունի ստորագրել այն վճիռը, որով Բադենի հերցօգին տրվելու է թագաւորի տիտղոսը:

Կէսը, որ է մօտ 5 հազար ֆրանկ, ուղարկէ ընկերութեան, փառք և պատիւ նրա գերահաշակ անուան: Երբորդ՝ Լօնդոնում մի գմբեռնացի աղագաւոր հայազգի կը բնակի՝ իշխան Ալլան Ապրօ Բադենացիի անունով, որը մի ընկերութիւն է կազմել Լօնդոնում հայոց Միացեալ ընկերութեան օգնելու համար. այդ ընկերութեան անդամները անդիւրացի են, ի թիւս նրանց կան մի քանի երեւելի լօրդեր և «Times» լրագրի գլխաւոր խմբագիրը. այժմ, ինչպէս կը լսեմ, պարօնը մոտոյրի է գալ Փարիզ և այնտեղ են մի այդպիսի ընկերութիւն կազմել: Ահա ինչ կը գրէ Մանչեսթրէն ծանօթի մէկը այդ անձի մասին. «Չը գիտեմ լսած էք արդեօք՝ իշխան Բադենացիի մը ունինք Նաբօլի բնակող, բայց այս մէկ երկու տարուան մէջ երեւան ելաւ հոս եկաւ, այժմ Լօնդոն կը բնակի և սրա արդեանքը անցեալ երեքշաբթի օր Ալեքսանդրօսի մայր եկեղեցոյն երուսաղատունը ժողովք մը եղաւ նախագահութեամբ առաջ երէց նշանաւոր Տին Լիֆմանլի *): Ի նպատակ մեր Միացեալ ընկերութեան և մասնաժողով մը կազմվեցաւ, որուն բաւական ազնուական անձինք առգամ են անդդիւրացումէ, փոքր ինչ յետոյ հետեւեալը կը գրէ՝ նոյն պարուն Մանչեսթրի հայերի մասին. «մեր Մանչեսթրի հայոց ազգային զգացումը հետեւեալէն գուշակեցէք. ասկից 15 օր առաջ Բարլամէնթի մէջ (Ալիպրոս)՝ մասին դաշնագրութեան վիճաբանութեան առթիւ՝ մեր հայասէր անդդիւրացի Բարլամէնթի անդամը հայոց խնդիրը յառաջ բերին և արտաքին գործոց քարտուղար Արքայալ Տիւրքին և Ալաւորտընէն ազգու խոստումները առնելու պատճառ եղան հայոց խնդրը:

*) Մօտերս ցաւօք սրտի կարգացի լրագիրներում այդ երեւելի անձի մասին լուրը:

Այդ, ի հարկէ, կը կայանայ գերմանական կայսրի համաձայնութեամբ, որ արդէն ձեռք բերված է Գաշտէյնի տեսակցութեան ժամանակ:

«ՄՇԱԿԻ» ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 4 օգոստոսի: «Новое Время» լրագիրը հաղորդում է չինական դեսպան Մարիի Զգենի օգոստոսի 3-ին այցելեց արտաքին գործերի մինիստրութեան կառավարիչ Գիւսին: Այս շաբաթ Ս. Պետերբուրգի մէջ սպասում են ծովային մինիստրութեան կառավարիչ Լեսովսկուն, որ վերադառնում է անցեալ տարի չինական ջրերը ուղարկած արշաւանքից: Ս. Պետերբուրգի քաղաքացիական գեներալ Բարանովի կարգադրութեամբ սկսած Ս. Պետերբուրգի պօլիցիայի քննութեան յայտնվեցան ամենաանմիտի փաստեր, ցոյց տալով, որ պօլիցիայի վերանորոգութեան գործը կարօտ է արմատական փոփոխութիւնների: Ս. Պետերբ. Вѣдом. լրագիրը հաղորդում է, որ շուտով պէտք է վճռի պալատական մինիստրութեան ոչնչացնելու հարցը: «НОВОСТИ» լրագիրը լսել է, որ կառավարչական շրջանների մէջ հարց է զարթեցրած երկվորակիւնով գնացողների տոմսակիւնի վերցնող պետական հարկը ոչնչացնելու մասին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 3 օգոստոսի: Պետական բանկի 5% տոմսակ առաջին շրջանի արժէ 96 ռ. 12 կ., երկրորդ 94 ռ. 75 կ., երրորդ 94 ռ. 75 1/2 կ., չորրորդ 94 ռ. 12 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակ արժէ 228 ռ., երկրորդ 227 ռ. 50 կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակ արժէ 91 ռ. 75 կ., երկրորդ 91 ռ. 75 կ., երրորդ 91 ռ. 87 կ., ասկի 7 ռ. 77 կ.: Ռուսաց 1 ռուբլ Լօնդոնի վրա արժէ 25,78 պէնս, ռուսաց 100 ռ. Համբուրգի վրա արժէ 220 մարկ, Փարիզի վրա արժէ 271 ֆրանկ: Բօրսայի տրամադրութիւնը թոյլ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳԻՒԳՈՐ ԱՐՄԵՆԻ

և այդտեղ միայն վճովի հայոց հանրը, չէ որ մինչև այդ ժամանակ հայերը Թիւրքիայի հարստահարութեան տակ բոլորովին կոչնչանան, էլ ում համար է այն ժամանակ հարցի վճուածը. դրան մենք ասում ենք — գնա մեռել, արի սիրեմ, «Լուիշ հնար չեմ տեսնում առ այժմ» ասեց փաշան ու վերկացաւ տեղիցը. իմացայ որ աուղիկնային վերջացած է, վերցրի գլխարկն ու ծանօթիս հետ միասին տխուր տրտում դուրս ելանք փողոց: Հագել թէ մի տարբ քայլ հեռացել էինք, երբ մեր գէմուղէմը եկող մի բարձրահասակ ու հաստ մարդ կանգնեցրեց հետս գնացող պարսին ասելով՝ չբարեաւ ձեզ, պ. Զուռը, սա ձեզից կուգա՞ւ ասանկ տխուր, գըլխիդ քարը, չըլլայ փաշային: «Այո, էֆենդի, պատասխանեց բարեկամս, անկէ կուգանք, բայց թոյլ տուէ՛ք ծանօթացնեմ ձեզ ռուսաստանցի հայազգի լուծիլի մը հետ»: մենք բարեկցինք իրար, դիմացինս պ. Օ. էֆենդին էր, պօսեցի աղագաւորին մէկը, որոյ անունը շատ անգամ լըսած պէտք է լինի ընթերցողը: «Էյ, փաշային հետ հայոց հարցի մասին պիտի որ խօսած ըլլաք և նա ձեզ զուրցած է, որ հայերը սխալներ ըրին, իրեն ծրագիրը չընդունեցին և այլն և այլն, ասանկ չէ մի»: «Այո, պատասխանեցի ես զարմանալով, թէ որտեղից գիտէ զա մեր խօսակցութեան առարկան, «Իշտէ ասանկ է, երբ մեր ուղածը չէք ընդունիր, լաւ չէք ընել, միշտ սխալներ մէջ կընկնէք, ռուսի մեղաւորը դուք էք, իսկ մենք մեր պարտքէն ազատվեցանք: Էյ էք, եղբայր, խօսքեր, խօսքեր միայն ու գործ չը կայ.... ինչ և իցէ, մնաք բարեաւ, հոս պիտի մտնեմ, գործ մուշիմ, այս խօսքերով հեռուցաւ մեզինք իմ նոր ծանօթը:

«Աւէք, խնդրեմ, պ. Զուռը, այդ ինչ մարդ է, ես զարմացած եմ»: «Իրաւունք ունէք զարմանալու, դա այն մարդն

րոյ մասին. Լօնդոնի պ. Զակոբեանը (մի երիտասարդ հայ) Լիւստրոտեին և արտաքին գործոց պաշտօնեայ Լօրդ Լիւսովիլին այս մասին չնորհալաւթեան գիր մը կը պատրաստէ, որով այս պահուս հայոց վրա դրուած հազար ու մէկ բարարտութիւնները յիշելով կը խնդրէ, որ ժամ է հայկական խնդրոյն լուծումը նայուի և այլն և Հայաստանի կառավարիչ եւրօպացի մը ընտրվիլը կը խնդրէ (որովհետեւ տաճիկի հայ կառավարիչ չընդունվիլը հասկցուեցաւ և զնէ ալնէ՝ մեր ուղածը չը պիտի ըլլայ և տաճիկն ալ զէչ հայ կամ յոյն մը պիտի ըլլայ): Ի՞նչ կըսէք, տղան կը հօգնի, կը պատրաստէ այդ թուղթը և անձամբ ծախս կընէ, կեղծ կը գայ հոս (արդէն ինքը աղքատ, բայց աչքը կուշտ մէկն) մեր աղաքներուն ստորագրել տալու, Բնչ կըսէք, չը ստորագրեցին բացի մի քանիսնիւրէ և այն ալ կեղծ ստորագրութեամբ ոմանք և միւսներն ալ աննշան անձինքներն:

Ժամանակ է արդէն վերջ տալ նամակիս՝ ներողութիւն խնդրելով բարեկամ ընթերցողից երկարախօսութեանս համար, միայն թողէք, խնդրեմ, մի երկու խօսք էլ ասեմ պ. Արքաբեանի վերաբերութեամբ. չը գիտէք, թէ ո՞վ է այդ պարօնը, զա հնդկաստանցի հայ է մի, որ այժմ Լօնդոն կը բնակի և անհամար հարստութեան տէր է, դրա համար էլ զինքը հայոց Ռոմիլդ կը կոչեն, ժառանգ չունենալով և ինքը ծէր լինելով՝ նա այս մօտիկ ժամանակներս մի անգղիացի փոքրիկ աղջիկ վերցրեց իրեն օրդի և լը բոլոր հարստութիւնը նրա վրա հաստատեց, կարծես թէ թշուառ Հայաստանի մէջ այդ աղջիկներից չէր գտնվի....